

Kort sammanfattning

Vi avstyrker förslaget om elektronisk övervakning av barn och unga i socialtjänstens verksamhet. Åtgärden är alltför ingripande och saknar stöd i forskning. Den innebär ett betydande intrång i den personliga integriteten och används i dag främst i kriminalvården, inte i socialtjänstens förebyggande arbete.

Remissinstanserna pekar på att förslaget riskerar att försvaga förtroendet för socialtjänsten och att de rekvisit som ska styra användningen är otydliga. Detta ökar risken för godtycke och ojämlig tillämpning, särskilt i socioekonomiskt utsatta områden. Åldersgränsen på 13 år framstår dessutom som oproportionerlig.

Barnrättsliga och rättssäkerhetsmässiga brister lyfts av flera instanser, liksom tekniska, organisatoriska och kostnads-mässiga risker. Erfarenheterna från Danmark visar att en liknande modell snabbt avskaffades på grund av bristande effekt och starka integritetsproblem.

Vi anser att regeringen i stället bör stärka tidiga och frivilliga stödinsatser, utveckla nationella riktlinjer för riskbedömning och satsa på digitala verktyg utan frihetsinskränkningar. Om elektronisk övervakning övervägs bör det endast ske inom ramen för tidsbegränsade pilotprojekt med tydlig utvärdering.

Slutsats

Förslaget innehåller betydande integritetsrisker, oklara rättsliga rekvisit, svag evidens och riskerar att underminera socialtjänstens förebyggande arbete.

Vi anser därför att **förslaget inte bör genomföras i sin nuvarande form.**

Följande punkter bör förändras i utkastets förslag:

5. Utkastets förslag – Införa möjlighet till elektronisk övervakning

Förslaget bör omarbetas i grunden eftersom majoriteten av remissinstanserna menar att elektronisk övervakning är alltför ingripande, saknar evidens, riskerar att skada förtroendet för socialtjänsten och sammanblandar socialrätt med straffrätt. Mindre ingripande och mer kunskapsbaserade åtgärder bör prioriteras.

6.1 – Förvaltningsrätten ska pröva frågor om elektronisk övervakning

Förslaget bör klargöra att domstolsprövning är absolut nödvändigt och att socialnämnden inte ska kunna fatta omedelbara tvångsliknande beslut. Detta för att undvika godtycke, bristande likabehandling och risker för att barns rättssäkerhet urholkas.

6.2 – SiS ska ansvara för verkställigheten

Innan SiS ges ansvaret bör det säkerställas att myndigheten faktiskt har kapacitet, teknik och rutiner på plats. Remissinstanserna menar att ansvarsfördelningen är oklar, att integritetsriskerna är stora och att socialtjänstens och SiS roll inte får närma sig straffrättslig övervakning.

6.3 – Förutsättningar för beslut om elektronisk övervakning

Bestämmelsen bör skärpas och preciseras. Remissinstanserna anser att kriterierna är för vaga, beviskravet för lågt och att subjektiva bedömningar riskerar diskriminering. Barnets bästa och proportionalitet måste säkerställas mer konkret och mindre ingripande alternativ alltid prövas först.

6.4 – Åldersgräns

Åldersgränsen bör inte sänkas till 13 år. Remissinstanserna menar att så unga barn inte ska utsättas för så ingripande kontroll, att barnkonventionens krav inte uppfylls och att detta riskerar att leda till mer repressiva insatser för yngre barn än äldre.

6.5 – Beslut ska aldrig gälla omedelbart och endast för viss tid

Beslut bör inte gälla omedelbart då detta urholkar rättssäkerheten. Varaktigheten bör begränsas strikt och inte kunna förlängas obegränsat. Remissinstanserna anser att riskerna är stora för långvarigt tvång och för ingripanden innan domstolsprövning.

6.6 – Innehållet i en ansökan

Ansökan bör kräva tydligare dokumentation av proportionalitet, barnets bästa och alternativa lösningar som har prövats utan framgång. Det bör även framgå hur risken för felbedömningar och diskriminering ska motverkas.

6.7.1 – Underrättelse till SiS

Underrättelser bör utformas med starkare integritetsskydd och tydligare begränsningar för vilka personuppgifter som får delas, eftersom flera remissinstanser lyfter oro för integritetsintrång.

6.7.2 – Montering och larmkontroll

Förslaget bör omarbetas så att socialsekreterare inte behöver delta i övervakningsliknande moment, eftersom det skadar relationen till barnet och förskjuter socialtjänstens roll mot kontroll snarare än stöd. Larmrutiner bör utformas med minimal belastning på barnet.

6.7.3 – SiS ska i vissa fall underrätta socialnämnden

Systemet för underrättelser bör begränsas till nödvändiga fall och utformas för att undvika att övervakningen blir en repressiv sanktion snarare än ett socialt stöd. Integritetsskydd bör prioriteras.

6.8 – Upphörande av elektronisk övervakning

Reglerna bör säkerställa att övervakningen upphör så snart mindre ingripande alternativ åter är möjliga, med tydliga krav på kontinuerlig omprövning och starkare rättssäkerhetsgarantier. Elektronisk övervakning bör endast användas under tid samtycke finns från vårdnadshavare.

6.9 – Handräckning av Polismyndigheten begränsas

Handräckning bör kraftigt begränsas då flera remissinstanser anser att polisiära inslag riskerar att kriminalisera barn och underminera förtroendet för socialtjänsten.

6.10 – Ändring av särskild föreskrift

Ändringar bör alltid prövas restriktivt och med förstärkt krav på barnets bästa, eftersom förändringar av föreskriften indirekt kan utöka tvånget.

6.11 – Handläggningsbestämmelser

Reglerna bör tydligare säkerställa att barnet får reellt inflytande och rätt till begriplig information, samt att handläggningen sker med barnrättsperspektiv och rättssäkerhetsgarantier.

6.12 – Offentligt biträde

Bestämmelsen bör stärkas så att barn alltid garanteras kvalificerat biträde och att gemensamt biträde endast används mycket restriktivt vid potentiella intressekonflikter.

6.13 – Barn får inte vara övervakade enligt flera regelverk

Remissinstanserna menar att reglerna måste förtydligas för att undvika dubbelreglering och risk för parallella tvångssystem. Tydlighet och rättssäkerhet bör stärkas.

6.14 – Att inte medverka medför inget straffansvar

Det bör klargöras hur man undviker att åtgärden ändå får repressiv karaktär eller leder till indirekta sanktioner. Grunden i Socialtjänstlagen är att insatser i första hand ska ske på frivillig basis, och detta stärktes ännu mer i och med den nya Socialtjänstlagen. Då blir det ojämnt och ojämförbart, möjligtvis även diskriminerande, att införa fler tvingande åtgärder mot barn, samtidigt som vuxna erbjuds fler frivilliga insatser än förr.

6.15 – Överklagande

Förslaget bör utformas så att barnets möjlighet att få beslut prövade stärks, särskilt med tanke på den ingripande karaktären av åtgärden.

6.16 – Offentlighet och sekretess

Sekretessnivån bör balanseras bättre för att skydda barnet men samtidigt möjliggöra insyn och rättssäkerhet, vilket remissinstanser efterfrågar.

6.17 – Uppgifter från övervakningen

Reglerna bör vara striktare, med tydligare begränsningar av vilken data som får samlas in och hur den får användas, då integritetsriskerna bedöms mycket höga. Se Danmarks exempel och inför mindre ingripande åtgärder än dem, var noga med att följa upp hur uppgifter utförs, samt fråga de barn som övervakas idag om hur de önskar att den elektroniska övervakningen ska ske.

Gällivare kommun

2026-03-12